

IĞDIR REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ŞİDDET EĞİLİMLERİ İLE
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİYİ VE BU DEĞİŞKENLERİN CİNSİYET, OKUL TÜRÜ
VE ANNE-BABA BİRLİKTELİK DURUMUNA GÖRE
İNCELENMESİ ARAŞTIRMASI
IĞDIR İLİ ÖRNEĞİ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ
BÖLÜMÜ
2025

**BU ARAŞTIRMA İĞDIR REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
REHBERLİK HİZMETLERİ BÖLÜMÜ ÖNCÜLÜĞÜNDE 2024-2025
EĞİTİM ÖĞRETİM YILINDA İĞDIR İL MERKEZİNDE BULUNAN
ORATÖĞRETİM KURUMLARINDA YAPILMIŞTIR.**

**ARAŞTIRMA KOMİSYONU
TUĞÇE NUR DEMİRTAŞ
PSİKOLOJİK DANIŞMAN
DOĞUKAN ADA
PSİKOLOJİK DANIŞMAN
NİHAT SAĞLAM
PSİKOLOJİK DANIŞMAN
KADER KARACA
REHBERLİK HİZMETLERİ BÖLÜM BAŞKANI
ALPER AYDIN
REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ**

**2024-2025
EĞİTİM ÖĞRETİM YILI**

Özet

Bu araştırma, lise öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve bu değişkenlerin cinsiyet, okul türü ile anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektedir. Araştırma, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında Iğdır il merkezinde öğrenim gören 310 dokuzuncu sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Veriler, Şiddet Eğilim Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Analizler sonucunda, erkek öğrencilerin şiddet eğilimlerinin kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu, ancak cinsiyete göre psikolojik sağlamlıkta anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Okul türü açısından ise İmam Hatip ve Meslek Lisesi öğrencilerinin şiddet eğilimleri daha yüksek, Anadolu Lisesi öğrencilerinin ise psikolojik sağlamlık düzeyleri daha yüksektir. Anne-baba birliktelik durumuna göre anlamlı fark bulunmamıştır. Psikolojik sağlamlık ile şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki veya yordayıcılık bulunamamıştır. Sonuçlar, şiddet eğiliminin çok boyutlu bir olgu olduğunu ve psikolojik sağlamlığın tek başına belirleyici olmadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet eğilimi, psikolojik sağlamlık, ergenlik, lise öğrencileri, demografik değişkenler

Abstract

This study investigates the relationship between high school students' tendencies toward violence and their psychological resilience levels, examining whether these variables differ by gender, school type, and parental marital status. The research was conducted during the 2024–2025 academic year with 310 ninth-grade students in the central district of Iğdır, Turkey. Data were collected using the Violence Tendency Scale and the Brief Resilience Scale. The findings revealed that male students had significantly higher levels of violent tendencies compared to female students, whereas no significant gender difference was found in psychological resilience. Regarding school type, students from Imam Hatip and Vocational High Schools had higher violent tendencies, while students from Anatolian High Schools showed higher psychological resilience. No significant difference was found based on parental marital status. Additionally, no significant relationship or predictive power was observed between psychological resilience and violent tendencies. These results suggest that violent behavior is influenced by multiple factors, and psychological resilience alone may not be a determining factor.

Keywords: Violence tendency, psychological resilience, adolescence, high school students, demographic variables

1. GİRİŞ

Günümüz toplumlarında genç bireylerin ruh sağlığı, sosyal ilişkileri ve davranış biçimleri hem bireysel gelişim hem de toplumsal uyum açısından kritik bir öneme sahiptir. Özellikle ergenlik dönemi, bireylerin kimlik arayışı, duygusal dalgalanmalar ve sosyal etkileşimlerin yoğunlaştığı bir süreç olup bu dönemde yaşanan psikolojik sorunlar, bireyin hem kendi yaşam kalitesini hem de çevresiyle olan ilişkilerini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, şiddet eğilimi ve psikolojik sağlamlık gibi kavramlar, ergenlerin sosyal uyum süreçlerini anlamada kilit bir rol oynadığı düşünülmektedir.

Şiddet eğilimi, bireyin fiziksel ya da psikolojik zarar verme potansiyelini içeren bir tutum ve davranışlar bütünüdür (Yavuzer,2011). Özellikle okullarda gözlemlenen şiddet olayları, eğitim ortamının güvenliğini ve öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Avcı ve Yıldırım,2014). Öte yandan, bireylerin karşılaştıkları olumsuz yaşam olayları karşısında dayanıklılık gösterebilme kapasiteleri, yani psikolojik sağlamlıkları, onların bu tür eğilimlerden uzak durmalarında koruyucu bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Masten,2001). Psikolojik sağlamlık, bireyin stres, travma, zorluk ya da tehdit karşısında uyum sağlayabilme ve toparlanabilme becerisi olarak tanımlanmakta ve özellikle ergenlerde bu becerinin gelişmiş olması, problem davranışların önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Göçet ve Mutlu,2001). Ergenlik döneminde şiddet eğilimi, bireyin bu gelişim sürecinde fiziksel, sözel, duygusal ya da sembolik yollarla zarar verme davranışına yönelik eğilim göstermesidir (Demirtaş ve Dönmez,2006). Bu eğilim hem bireyin içsel yaşantıları hem de çevresel faktörlerin etkisiyle şekillenebilir (Gümüştakan,2008). Ergenlik, bireyin çocukluktan yetişkinliğe geçiş yaptığı, biyolojik, duygusal, sosyal ve bilişsel açıdan hızlı değişimlerin yaşandığı bir dönemdir (Santrock,2012). Bu dönemde bireyler kimlik arayışına girer, bağımsızlık kazanma çabası artar ve duygusal dalgalanmalar sık görülür. Tüm bu değişimler, bazı ergenlerde öfke kontrolünde güçlük, saldırganlık, hayal kırıklığına tahammülsüzlük gibi tepkilerle sonuçlanabilir. Bu durum da şiddet eğilimini artıran bir faktör olabilir (Kulaksızoğlu, 2004). Ergenlerde görülen şiddet eğilimi; akran zorbalığı, fiziksel saldırganlık, tehdit etme, eşyalara zarar verme, sözel hakaret ya da sosyal dışlama gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilir (Özgür,2006). Aile içi iletişim sorunları, okul başarısızlığı, düşük benlik saygısı, travmatik yaşantılar, arkadaş çevresi ve medya içerikleri gibi faktörler de bu eğilimi besleyebilir (Bayraktar,2011). Psikolojik sağlamlığı yüksek olan ergenler, yaşadıkları olumsuz deneyimlere rağmen işlevselliklerini sürdürebilmekte, problem çözme ve baş etme becerileri geliştirebilmekte, duygularını daha sağlıklı ifade edebilmekte ve sosyal destek sistemlerinden etkin şekilde yararlanabilmektedir (Masten, 2001; Reivich & Shatté, 2002). Bu bireyler, riskli davranışlardan uzak durma ve stresli yaşam olaylarının üstesinden gelme konusunda daha avantajlı konumdadır (Türküm,2001). Ergenlik döneminde psikolojik sağlamlık; bireysel özellikler (özsaygı, benlik algısı, öz düzenleme), aile desteği, akran ilişkileri, okul ortamı ve sosyal çevre gibi birçok faktörün etkileşimiyle şekillenmektedir (Karataş ve Tagay, 2012). Bu dönemde kazanılan sağlamlık becerileri, bireyin yetişkinlikte karşılaşacağı yaşam zorluklarıyla başa çıkmasında da temel bir yapı taşı oluşturmaktadır (Grotberg, 2003).

Bu çalışmada şiddet eğiliminin belirlediğimiz; cinsiyet, okul türü, anne ve babanın birliktelik durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığını ve psikolojik sağlamlıkla ilişkisinin olup olmadığını araştırmak amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada lisede öğrenim gören bireylerin şiddet eğilimleri ile psikolojik sağlamlıkları ve cinsiyet, okul türü ve anne baba ilişki durumu arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmış kesitsel bir araştırma yapılmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırmalarda kullanılır (Karasar, 2005). Kesitsel araştırma, çalışma grubunun tek bir zamanda seçilerek verilerin toplanmasıdır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018). Araştırmanın deseni ise nicel araştırmadır. Nicel araştırma, ölçme araçlarından elde edilen verilerin sayısal değerlerle ifade edildiği ve sonuçları istatistiksel olarak analiz edilmesidir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2018).

3. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın örneklemini, 2024-2025 eğitim öğretim yılında Iğdır ili merkez ilçesinde öğrenimlerine devam eden ve yaşları 13 ve 14 arasında değişmekte olan 9. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya 168 (%54,2) kız ve 142 (%45,8) erkek olmak üzere 310 öğrenci katılmıştır.

4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Kişisel bilgi formu; Cinsiyet, okul türü ve anne baba birliktelik durumları tespit edilmiştir. Şiddet Eğilim Ölçeği: Şiddet eğilimi ölçeği liselerde öğrenim gören öğrencilerin saldırganlık ve şiddet eğilimlerini tespit etmek amacıyla Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (1998) tarafından yürütülen proje çerçevesinde “Orta Öğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık ve Şiddet Eğilimleri” konulu araştırmada kullanılmak üzere Göka, Bayat ve Türkçapar (1995) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 20 maddeden oluşmaktadır ve ölçekte ters puanlanan madde yoktur. Ölçek 4’lü likert tipindedir. Ölçek toplam puan alınarak değerlendirilmektedir. 1-20 arasındaki puan şiddet eğilimi “çok az”, 21-40 arasında ise “az”; 41-60 arasında ise “fazla”, 61-80 arasında “çok fazla” şiddet eğiliminde olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe şiddet eğilimi de yüksek olarak yorumlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha (iç tutarlılık) sonuçları ölçeğin tümü için 0.90 olduğu görülmüştür. Sonuçlara bakıldığında ölçeğin geçerli, kullanılabilir ve güvenilir olduğu görülmektedir. Ölçeğin geçerli ve güvenilir olması için iç tutarlılık oranının 0.7’den büyük olması gerekmektedir. (Büyüköztürk ve diğerleri, 2018). Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ): KPSÖ, genç yetişkinlerin psikolojik sağlamlık düzeylerini ölçebilmek amacıyla Smith, Dalen, Wiggins, Tooley, Christopher ve Jennifer Bernard (2008) tarafından geliştirilmiştir. KPSÖ, 5’li likert tipinde olup 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki 2,4 ve 6. maddeler ters maddelerdir. Ölçek kapsamındaki ifadelerle ilgili seçenekler; ‘1: Hiç uygun değil ile 5: Tamamen uygun’ şeklindedir. Ölçeğin tek boyutu bulunmaktadır. Bu boyut psikolojik sağlamlıktır. Ölçekten alınabilen en yüksek puan 30, en düşük puan ise 6’dır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, bireyin yüksek düzeyde psikolojik sağlamlığa sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek, Doğan (2015) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha (iç tutarlılık) sonuçları ölçeğin tümü için 0.77 olduğu görülmüştür. Sonuçlara bakıldığında ölçeğin geçerli, kullanılabilir ve güvenilir olduğu görülmektedir. Ölçeğin geçerli ve güvenilir olması için iç tutarlılık oranının 0.7’den büyük olması gerekmektedir. (Büyüköztürk ve diğerleri, 2018).

5. VERİLERİN ANALİZİ

Bu araştırmada Şiddet Eğilim Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği kullanılarak betimsel özellikler ile arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Analizlerin parametrik mi yoksa non parametrik analizlerle devam edip etmeyeceğini belirlemek için normallik ve homojenlik testleri yapılmıştır. Yapılan normallik analizi sonuçlarına göre Şiddet eğilimi ve kısa psikolojik sağlamlık ölçeklerinin değerlerinin -2 ile +2 arasında olduğu görülmüş ve normal dağıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 1: ölçeklerin normallik testi sonuçları

Değişkenler	n	$\bar{X}$	ss	Min.	Max.	Çarpıklık	Basıklık
Şiddet Eğilimi Ölçeği	310	32.80	7.89404	20	58	.484	-.408
Kısa Psikolojik Sağlamlık Ö.	310	18.8129	4.51576	7	30	.256	.179

Yapılan homojenlik analizi sonuçlarına göre Şiddet eğilimi ve kısa psikolojik sağlamlık ölçeklerinin değerlerinin $p > 0.05$ olduğu görülmüş ve homojen dağıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 2: Ölçeklerin homojenlik testi sonuçları

Değişkenler	n	Levene Statistic	Sig.
Şiddet Eğilimi Ölçeği	310	3.263	.072
Kısa Psikolojik Sağlamlık Ö.	310	0.004	.951

Yapılan analizlere göre parametrik testlerle devam edilmiştir.

6. BULGULAR

6.1. Değişkenlerin puan ortalamalarının cinsiyetlerine göre farklılaşmasına ilişkin bağımsız gruplar için t testi sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Şiddet eğilimi puan ortalamalarında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olup olmadığını görmek için 'Bağımsız Gruplar İçin T Testi' yapılmış ve bulgular tablo 3'te ortaya konmuştur.

Tablo 3: Şiddet Eğilimi puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin bağımsız gruplar için t testi sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t	p
Kız	168	30.9286	7.85846	-4,692	<0.001
Erkek	142	35.0141	7.36966		

Tablo 3'e bakıldığında araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre şiddet eğilimi puan ortalamalarında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p < .05$). Elde edilen bulguya göre erkeklerin sahip oldukları şiddet eğilim düzeylerinin ($\bar{X}=35.01$) kız öğrencilerin şiddet eğilim düzeylerinden ($\bar{X}=30.93$) yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre psikolojik sağlık puan ortalamalarında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olup olmadığını görmek için ‘Bağımsız Gruplar İçin T Testi’ yapılmış ve bulgular tablo 4’te ortaya konmuştur.

Tablo 4: Psikolojik sağlık puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin bağımsız gruplar için t testi sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t	p
Kız	168	18.7679	4.78517	-.191	0.253
Erkek	142	18.8662	4.19089		

Tablo 4’e bakıldığında araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre psikolojik sağlık puan ortalamalarında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($p > 0.05$).

6.2. Değişkenlerin puan ortalamalarının anne baba birliktelik durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin bağımsız gruplar için t testi sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne baba birliktelik durumlarına göre Şiddet eğilimi puan ortalamalarında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olup olmadığını görmek için ‘Bağımsız Gruplar İçin T Testi’ yapılmış ve bulgular tablo 5’te ortaya konmuştur.

Tablo 5: Şiddet eğilim puan ortalamalarının anne baba birliktelik durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin bağımsız gruplar için t testi sonuçları

Anne Baba Birlikteliği Birlikte	n	$\bar{x}$	ss	t	p
Ayrı	273	32.7949	7.74421	-.031	0.975
	37	32.8378	9.29610		

Tablo 4’e bakıldığında araştırmaya katılanların anne baba birliktelik durumlarına göre şiddet eğilim puan ortalamalarında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($p > 0.05$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne baba birliktelik durumlarına göre psikolojik sağlık puan ortalamalarında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olup olmadığını görmek için ‘Bağımsız Gruplar İçin T Testi’ yapılmış ve bulgular tablo 6’te ortaya konmuştur.

Tablo 6: Psikolojik Sağlık puan ortalamalarının anne baba birliktelik durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin bağımsız gruplar için t testi sonuçları

Anne Baba Birlikteliği	n	$\bar{x}$	ss	t	p
Birlikte	273	18.9853	4.49752	1.833	0.068
Ayrı	37	17.5405	4.50675		

Tablo 6’e bakıldığında araştırmaya katılanların anne baba birliktelik durumlarına göre psikolojik sağlık puan ortalamalarında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($p > 0.05$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türüne göre Şiddet eğilimi puan ortalamalarında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olup olmadığını görmek için Tek Yönlü Anova testi yapılmış ve bulgular tablo 7’te ortaya konmuştur.

Tablo 7: Şiddet eğilim puan ortalamalarının okul türüne göre farklılaşmasına ilişkin Tek Yönlü Anova testi sonuçları

Okul Türü	n	$\bar{x}$	ss	f	p
Fen Lisesi	32	30.7813	7.15602	9.907	<.001
Anadolu Lisesi	58	28.3793	6.42590		
Sosyal bilimler lisesi	42	31.8333	6.43889		
İmam Hatip Lisesi	62	36.1935	8.51777		
Mesleki ve teknik Lise	116	34.1034	7.78782		

Tablo 7’te bakıldığında araştırmaya katılanların okul türüne göre şiddet eğilimi puan ortalamalarında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p < .05$). Elde edilen bulguya göre okul türünün şiddet eğilim düzeyini etkilediği görülmektedir. İmam hatip liselerinde öğrenim gören öğrencilerin diğer okul türlerine göre şiddet eğilim puanlarının daha yüksek olduğu test edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türüne göre psikolojik sağlamlık puan ortalamalarında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olup olmadığını görmek için Tek Yönlü Anova testi yapılmış ve bulgular tablo 8’te ortaya konmuştur.

Tablo 8: psikolojik Sağlamlık puan ortalamalarının okul türüne göre farklılaşmasına ilişkin Tek Yönlü Anova testi sonuçları

Okul Türü	n	$\bar{x}$	ss	f	p
Fen Lisesi	32	19.5625	4.59268	6.684	<.001
Anadolu Lisesi	58	21.0345	5.16046		
Sosyal bilimler lisesi	42	19.0238	3.71213		
İmam Hatip Lisesi	62	17.1452	3.82334		
Mesleki ve teknik Lise	116	18.3103	4.33873		

Tablo 8’e bakıldığında araştırmaya katılanların okul türüne göre psikolojik sağlamlık puan ortalamalarında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p < .05$). Elde edilen bulguya göre okul türünün şiddet eğilim düzeyini etkilediği görülmektedir. Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin diğer okul türlerine göre psikolojik sağlamlık puanlarının daha yüksek olduğu test edilmiştir.

6.3.Değişkenlerin puan ortalamaları arasındaki ilişkilerin belirlenmesine yönelik Pearson korelasyon analiz sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin şiddet eğilim puan ortalamalarının psikolojik sağlamlık puan ortalamaları ile arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla ‘Pearson Korelasyon Analizi’ uygulanmış ve sonuçlar tablo 9’da ortaya konmuştur.

Tablo 9: Şiddet eğilimi puan ortalamalarının psikolojik sağlamlık puan ortalamaları arasındaki ilişkinin incelenmesine ilişkin pearson korelasyon analizi sonuçları

Değişken		Şiddet eğilimi
Psikolojik Sağlamlık	r	-.044
	p	.442

****p < .01 ; *p < .05**

Yapılan analiz sonucuna bakarak öğrencilerin Şiddet eğilimi ile Psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı görülmektedir.

6.4.Bağımsız Değişkenin (psikolojik sağlamlık) bağımlı değişkeni (şiddet eğilimi) yordamasına ilişkin regresyon analiz sonuçları

Tablo 10: Şiddet eğilim düzeyinin psikolojik sağlamlık değişkeni ile ilişki gücünün incelenmesine ilişkin regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	B	Standart hata	β	T	p
Psikolojik Sağlamlık	19.635	1.099		17.873	0.442

R=0.044; R²=0.002 *p < .05

Tablo 10’da görüldüğü gibi, regresyon analizine dahil edilen bağımsız değişken olan psikolojik sağlamlığın bağımlı değişken olan şiddet eğiliminin anlamlı bir yordayıcısı olmadığı bulunmuştur (p > .05).

7. TARTIŞMA

Bu araştırma, lise öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin demografik değişkenler ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile olan ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin şiddet eğilim düzeylerinin anlamlı biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, Demirtaş ve Dönmez’in (2006) çalışmasıyla paralel olup, erkek ergenlerin fiziksel saldırganlık ve dışa dönük problem davranışlara daha yatkın olduklarını göstermektedir. Benzer şekilde, Özgür’ün (2006) yaptığı çalışmada da erkek öğrencilerin şiddet eğilimlerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Cinsiyete göre psikolojik sağlamlık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmaması ise, Karataş ve Tagay’ın (2012) çalışmalarıyla örtüşmektedir. Bu çalışmalarda da psikolojik sağlamlık düzeylerinin bireysel özellikler, sosyal çevre ve aile desteği gibi unsurlar tarafından daha çok etkilendiği; cinsiyetin belirleyici bir faktör olmadığı vurgulanmaktadır. Tutar’ın (2020) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada ise erkeklerin kadınlardan daha yüksek psikolojik sağlamlığa sahip olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamında, anne baba birliktelik durumuna göre hem şiddet eğilimi hem de psikolojik sağlamlık puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Gümüştakan’ın (2008) çalışmasında da benzer şekilde, aile bütünlüğünden ziyade aile içi iletişim kalitesinin, bireyin saldırgan davranışları üzerinde daha etkili olduğu ortaya konmuştur. Bu bulgu, aile yapısından ziyade aile ortamının niteliğinin davranışsal çıktılar üzerindeki etkisine işaret etmektedir. Okul türüne göre yapılan analizlerde, İmam Hatip ve Meslek Lisesi öğrencilerinin şiddet eğilimi puanlarının daha yüksek olduğu, buna karşılık Anadolu Lisesi öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, Bayraktar’ın (2011) şiddet eğilimlerinin okul türüne ve öğrencilerin sosyal çevresine bağlı olarak değiştiğini gösteren araştırmasıyla örtüşmektedir. Okul ortamının sunduğu psikososyal destekler, disiplin anlayışı ve öğrenci profili gibi faktörler bu sonuçları etkileyebilmektedir. Psikolojik sağlamlık ile şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu durum literatürdeki bazı araştırmalarla çelişmekle birlikte, bazı araştırmalarla da uyumludur. Masten (2001) ve Reivich & Shatté (2002), psikolojik sağlamlığın bireylerin stresli ve riskli durumlara karşı daha dirençli olmasını sağladığını belirtmiştir. Ancak Göçet ve Mutlu’nun (2021) çalışmasında da belirtildiği gibi, psikolojik sağlamlık her

zaman doğrudan şiddet davranışlarını engelleyici bir unsur olarak ortaya çıkmayabilir. Özellikle çevresel faktörlerin (medya, akran grubu, okul ortamı) yoğun etkisi altında olan ergenlerde, bireysel psikolojik kaynaklar yeterli olmayabilir. Sonuç olarak, bu araştırmada elde edilen bulgular, ergenlik dönemindeki bireylerin şiddet eğilimlerini belirleyen faktörlerin çok yönlü olduğunu ve tek bir değişkenle açıklanamayacağını göstermektedir. Şiddet davranışlarının önlenmesinde psikolojik sağlamlık önemli bir yapı taşı olsa da etkisinin bağlam ve çevresel faktörlerle birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulguları, lise öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin cinsiyet ve okul türüne göre anlamlı şekilde farklılaştığını; ancak psikolojik sağlamlık düzeyleri ile şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını ortaya koymuştur. Psikolojik sağlamlık düzeyinin şiddet eğilimini anlamlı şekilde yordamadığı görülmüştür. Cinsiyet açısından erkek öğrencilerin daha yüksek şiddet eğilimi gösterdiği, okul türüne göre ise İmam Hatip Lisesi ve Meslek Lisesi öğrencilerinde şiddet eğiliminin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik sağlamlık açısından ise Anadolu Lisesi öğrencileri daha yüksek puanlar almıştır. Bu araştırmanın sonuçları sınırlılıkları çerçevesinde dikkatle değerlendirilmelidir. Bu araştırmadaki örneklem grubu Iğdır il merkezinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır ve araştırmaya katılan bireylerin kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Öğrencilerin ölçeklerdeki maddelere içtenlikle ve güvenilir bir şekilde cevap verdikleri varsayılmaktadır. Bu sebeplerden yalnızca benzer yapıdaki lise öğrencilerinin genellenebilir. Bununla birlikte, şiddet eğilimi ölçeğinin geliştirilme çalışmasında ölçek 4 alt faktörden oluştuğu görülmektedir. Fakat maddelerin hangi boyutlarda sınıflandırıldığı aktarılmadığından kapsamlı bir şekilde değerlendirilememiştir. Bu sebepten öğrencilerin şiddet duygusu, bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet, başkalarına zarar verme düşüncesi ve başkalarına şiddet uygulama alt boyut puanlarının ayrışıp ayrışmadığını görememekteyiz.

Son olarak şiddet eğilimi değişkeninin farklı demografik özelliklerle ve farklı değişkenlerle incelenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Avcı, R., & Yıldırım, H. (2014). Ergenlerde saldırganlık: İnternet bağımlılığı ve sosyal destek ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 15(2), 151–158.
- Bayraktar, F. (2011). Ergenlerde saldırganlık davranışlarının yordayıcıları olarak medya şiddetine maruz kalma, kişilerarası problem çözme ve saldırganlıkla ilgili inançlar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1–13.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirtaş, H., & Dönmez, B. (2006). Ergenlerde saldırganlık ve benlik saygısı ilişkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 351–366.
- Göçet, A., & Mutlu, T. (2021). Psikolojik sağlamlık ve ergenlik dönemi: Koruyucu ve risk faktörleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 11(60), 183–197.
- Grotberg, E. H. (2003). Dayanıklılık: İnsanların güçlükleri aşmasını sağlayan beceri (B. Onur, Çev.). Epsilon Yayıncılık.
- Gümüştakan, Z. (2008). Ergenlerin saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 429–437.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın.
- Karataş, Z., & Tagay, Ö. (2012). Psikolojik sağlamlık ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 127–137.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227–238.
- Özgür, H. (2006). Ergenlerde şiddet eğiliminin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 57–73.
- Reivich, K., & Shatté, A. (2002). *The resilience factor: 7 keys to finding your inner strength and overcoming life's hurdles*. Broadway Books.
- Santrock, J. W. (2012). *Ergenlik* (D. M. Siyez, Çev., 13. baskı). Nobel Yayıncılık.
- Türküm, A. S. (2005). Psikolojik dayanıklılık ve stresle başa çıkma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23), 1–9.
- Tutar, T. N. (2020). *Üniversitelerin sağlıklı beslenmesi ve duygu düzenlemeleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi).
- Yavuzer, H. (2011). *Çocuk psikolojisi*. Remzi Kitabevi.